

Олена ПАВЛОВА

Волинський національний університет імені Лесі Українки
<https://orcid.org/0000-0003-2583-9593>
e-mail: pavlova.olena@vnu.edu.ua

Олександр ДЕРЖАЙ

Волинський національний університет імені Лесі Українки
e-mail: naukoviy@icloud.com

Деркач ОКСАНА

Волинський національний університет імені Лесі Українки
e-mail: naukoviy@icloud.com

Валентина САЦІК

Волинський національний університет імені Лесі Українки
e-mail: naukoviy@icloud.com

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Банківська система завжди була дуже важливою складовою економіки країни. А в сучасних економічних умовах вона є особливо важливою, оскільки для того, щоб стабілізувати фінансово-економічну ситуацію в Україні, необхідна надійна, працююча та розвинена банківська система. Для її забезпечення необхідно дослідити ефективність функціонування банківського сектору України та визначити чинники, які на неї впливають. Це визначає актуальність заходів, спрямованих на реформування банківської системи з урахування поточної ситуації. В статті узагальнено поняття «ефективність банківської діяльності», визначено фактори, які впливають на рівень ефективності, розглянуто критерії для оцінки ефективності діяльності банків залежно від суб'єктів банківської діяльності. Проаналізовано динаміку кількості існуючих банків протягом 2015-2022 рр. та розглянуто основні показники банківської діяльності і результати діяльності банків. Запропоновано напрямки підвищення ефективності діяльності банків, зокрема зростання доходів, зменшення витрат, зниження ризиків, пов'язаних з виконанням банками покладених на них обов'язків. Для підвищення прибутковості діяльності банку можна запропонувати наступні заходи: 1. Нарощувати власні кошти банку, що сприятиме зростанню ресурсної бази банку і відповідно їх інвестиційного потенціалу; буде однією з передумов залучення іноземних інвестицій; стимулюватиме інтеграційні процеси; забезпечить незалежність банку і створить умови для виживання банків в період посиленої конкуренції на ринку. 2. Слід раціонально та ефективно розміщувати кошти банку для забезпечення його фінансової стійкості. Виконання цієї умови дозволить позбавитися суперечностей між ліквідністю, надійністю та прибутковістю. 3. Фінансове планування. Багато витрат несуть банки внаслідок неузгоджених дій різних управлінь між собою. Фінансовий план дозволяє спрогнозувати доходи, витрати і прибуток банку на рік. І хоча в умовах, які склалися в нашій країні, через нестабільність, інфляцію реальні дані можуть суттєво відрізнятися від запланованих, але пропорції залишаються практично незмінними. Банківська установа повинна реально бачити перспективи свого розвитку і цілі на поточний рік. 4. Сформувати достатні страхові резерви та резервні фонди. Оскільки основна причина банківських банкрутств — неповернення раніше виданих кредитів, то формування цих фондів сприятиме зміцненню надійності й стабільності банку, а отже, і банківської системи України, зменшенню можливих фінансових ризиків у кредитній діяльності. Створення цих резервів гарантуватиме покриття рахунків у діяльності банку, сприятиме підтримці його ліквідності на необхідному рівні. 5. Застосовувати такі інструменти в банківській діяльності, які дозволяють як планувати, так і одержувати додатковий прибуток. Мова йде про ф'ючерси, опціони, форвардні операції з валютою ті інші форми діяльності, які відповідають умовам ринкових відносин. 6. Систематично і всебічно вивчати кредитні ризики, приймати заходи по їх зниженню. З цієї метою необхідно організовувати відділи управління кредитними ризиками. 7. Покращувати рівень професіоналізму. Отже, внаслідок війни і нестабільної економічної ситуації в Україні показники ефективності банківського сектору суттєво знизилися. На рівень ефективності банківської системи впливають такі фактори: структура власності в банківському секторі; зміни в операційній діяльності; питома вага на ринку депозитів; капіталізація банків та ін. Прибуток банків зменшився на 72,44 %, а витрати підвищилися на 62,86 %. Тому необхідно розробити ефективний механізм збільшення доходів, зменшення витрат та використання отриманого прибутку. Також варто визначити напрями збільшення прибутковості, які дадуть змогу зменшити ризики та підвищити рентабельність банківської системи.

Ключові слова: банк, банківська діяльність, банківський сектор, ефективність, економіка, прибутковість.

Olena PAVLOVA, Oleksandr DERZHAI,
Oksana DERKACH, Valentina SATSYK

Lesya Ukrainka Volyn National University

ANALYSIS OF THE EFFICIENCY OF FUNCTIONING OF THE BANKING SECTOR OF UKRAINE

The banking system has always been essential to the country's economy. Moreover, it is essential in the current economic conditions because to stabilize the financial and economic situation in Ukraine, a reliable, working and developed banking system is necessary. To ensure it, it is necessary to study the efficiency of the banking sector of Ukraine and identify the factors that affect it. This determines the relevance of measures to reform the banking system, considering the current situation. The article summarizes the concept of "efficiency of banking activity," identifies the factors that affect the level of efficiency and considers the criteria for assessing the efficiency of banks depending on the subjects of banking activity. The dynamics of the number of existing banks

during 2015-2022 are analyzed, and the leading indicators of banking activity and the results of banks' activity are considered. The directions of improving the efficiency of banks, in particular, the growth of income, reduction of costs, and reduction of risks associated with the performance of banks' duties are proposed. To increase the profitability of the bank, the following measures can be proposed: 1) to increase the bank's funds, which will contribute to the growth of the bank's resource base and, accordingly, their investment potential; will be one of the prerequisites for attracting foreign investment; will stimulate integration processes; will ensure the bank's independence and create conditions for the survival of banks in a period of increased competition in the market; 2) the bank's funds should be rationally and efficiently placed to ensure its financial stability. Fulfilling this condition will eliminate contradictions between liquidity, reliability, and profitability; 3) financial planning. Banks incur many costs as a result of uncoordinated actions of different departments among themselves. The financial plan allows for the forecasting of the bank's income, expenses, and profit for the year. Moreover, although in the current conditions in our country, due to instability, and inflation, accurate data may differ significantly from the plan, the proportions remain virtually unchanged. The banking institution should see the prospects of its development and goals for the current year; 4) form sufficient insurance reserves and reserve funds. Since the main reason for bank failures is the non-repayment of previously issued loans, the formation of these funds will strengthen the bank's reliability and stability, and hence the banking system of Ukraine, and reduce possible financial risks in lending activities. The creation of these reserves will guarantee the coverage of accounts in the bank's activities and help maintain its liquidity at the required level; 5) to apply such instruments in banking activities that allow both planning and obtaining additional profit. We are talking about futures, options, forward currency transactions, and other forms of activity that meet the conditions of market relations; 6) systematically and comprehensively study credit risks and take measures to reduce them. To this end, it is necessary to organize credit risk management departments; 7) improve professionalism. Thus, due to the war and unstable economic situation in Ukraine, the efficiency of the banking sector has significantly decreased. The efficiency of the banking system is influenced by the following factors: ownership structure in the banking sector; changes in operating activities; share in the deposit market; capitalization of banks, etc. Banks' profits decreased by 72.44%, while expenses increased by 62.86%. Therefore, it is necessary to develop an effective mechanism to increase revenues, reduce costs and use the profits. It is also necessary to identify ways to increase profitability, which will reduce risks and increase the banking system's profitability.

Key words: bank, banking activity, banking sector, efficiency, economy, profitability

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

В сучасних економічних умовах, що характеризуються значними викликами зовнішнього середовища та нестабільністю економічного простору на всіх рівнях, важливе значення має банківська система України. В умовах війни банківська діяльність є однією з найважливіших складових розвитку ринкової економіки. Тому проблема дослідження ефективності банківського сектору України сьогодні постає особливо гостро.

Економічні кризи 1998 р., 2004 р., 2008 р., та 2013-2015 рр. досить сильно похитнули банківську систему. В сьогоденні економічних умовах важливо не допустити негативного впливу факторів на стабільність банків. Тому актуальним є аналіз ефективності їх функціонування та визначення чинників, які впливають на неї.

Аналіз досліджень та публікацій

Ефективність функціонування банківського сектору України досліджували такі вчені, як Гуляєва Л.Н., Євенко І.Ю. Коваленко В.В., Мудра Р.Р., Ніколенко Ю.В., Павлов К.В., Павлова О.М., Стрішенець О.М., Черноус І.М. та ін. Незважаючи на те, що багато вчених досліджували питання ефективності банківського сектору України, це питання залишилося не до кінця вивченим та потребує подальших досліджень.

Формулювання цілей статті

Метою статті є дослідження ефективності функціонування банківського сектору України.

Виклад основного матеріалу

Багато вчених поняття «ефективність банківської діяльності» трактують по-різному. Тому узагальнення до розуміння цього визначення можна побачити в таблиці 1.

Таблиця 1

Підходи до визначення сутності «ефективність банківської діяльності» [2, 4, 5, 7]

Автор	Визначення
Мудра Р.Р.	- якісні та кількісні показники діяльності банківських установ, результативності їхньої діяльності, яка досягається під час виконання поставлених завдань перед комерційними банками; впровадження певних заходів, котрі б забезпечували оптимальне співвідношення між витраченими ресурсами та отриманими результатами;
Коваленко В.В., Берновська Г.А.	- спроможність виконувати покладені на них функції;
Євенко І.Ю.	- здатність досягати поставлених цілей шляхом оптимального використання ресурсів, враховуючи при цьому не лише мікроекономічну, а й макроекономічну функції банків у ринковій економіці;
Черноус І.М., Гірченко Т.Д.	- приріст результатів діяльності банку за рахунок реалізації заходів щодо його вдосконалення, що відображається співвідношенням отриманих результатів до обсягів залучених і вкладених ресурсів, здійснених витрат, у результаті чого банк досягає поставлених цілей та зростання його ринкової вартості.

Найбільш точним вважаємо визначення Мудрої Р.Р., «ефективність функціонування банків – якісні та кількісні показники діяльності банківських установ, результативності їхньої діяльності, яка досягається під час виконання поставлених завдань перед комерційними банками».

На рівень ефективності банківської системи впливають такі фактори:

- структура власності в банківському секторі;
- зміни в операційній діяльності;
- питома вага на ринку депозитів;
- капіталізація банків та ін. [4, 5].

Для різних суб'єктів банківської системи критерії оцінки ефективності є різні. Розглянемо їх детальніше (табл. 2).

Таблиця 2

Критерії для оцінки ефективності діяльності банків залежно від суб'єктів банківської діяльності

Суб'єкт	Критерій оцінки
Вкладники депозитів	- процентна ставка за депозитами; - умови сплати банком процентів за користування залученими ресурсами: періодичність, із загальної суми або частки; - пільги; - фінансова стабільність банку;
Позичальники	- процентна ставка; - умови одержання позики та платежу;
Правління банку	- ефективність діяльності банку та його підрозділів, а також прибутковість, ліквідність; - можливість управління роботою основних підрозділів банку, ризиками окремих видів його діяльності; - рейтинг банку;
Акціонери банку	- фінансова стабільність банку; - рівень дивідендів;
Національний банк	- дотримання нормативів, що характеризують фінансовий стан банків;
Банки-партнери	- виконання договірних зобов'язань.

Організація банківської діяльності в Україні здійснюється відповідно до положень Конституції України, Закону України «Про банки і банківську діяльність», Закону України «Про Національний банк України», інших законодавчих актів України, нормативно-правових актів Національного банку України [6, 10, 11].

Станом на 01.11.2022 р. в Україні функціонують 67 банків (з них 30 – з іноземним капіталом, у т. ч. 22 зі 100 % іноземним капіталом). Станом на 01.01.2021 р. кількість банків становила 74 (з них 33 з іноземним капіталом, у т.ч. 23 зі 100 % іноземним капіталом) (рис. 1) [8].

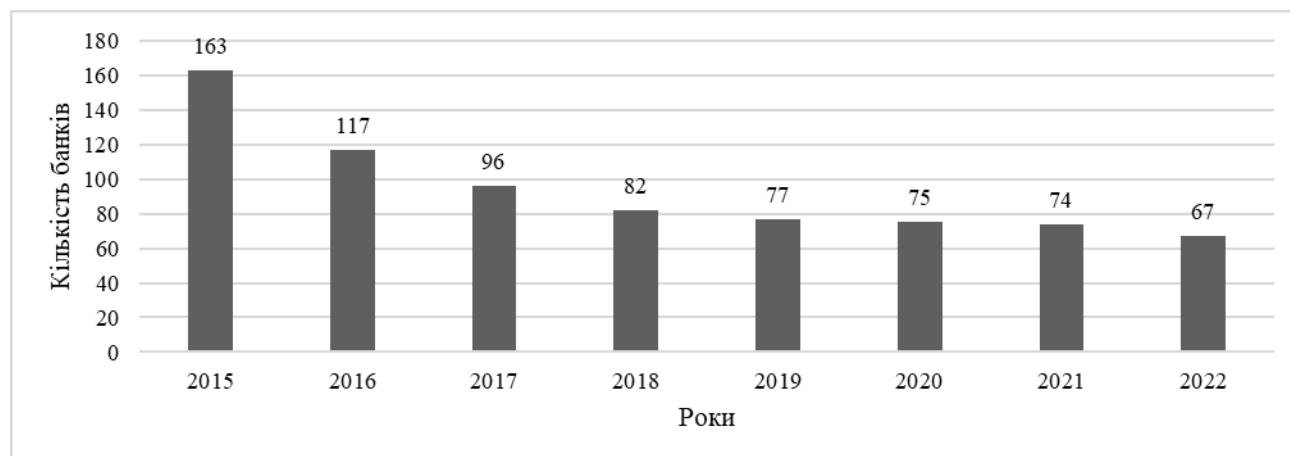

Рис. 1. Динаміка кількості діючих банків протягом 2015–2022 рр., [8]

Як бачимо з рис.1, кількість діючих банків в Україні стрімко зменшується (з 163 – в 2015 р. до 67 – в 2022 р.). Це пов'язано з економічною та політичною несприятливою ситуацією в країні. Банки почали стикатися з проблемами, які були не в змозі вирішити і змушені були згорнути свою діяльність.

Важливими є не тільки кількісні, але й якісні показники. Основними загальними показниками банківської діяльності є доходи, витрати, власний капітал, зобов'язання та активи. Розглянемо як вони змінювалися протягом 2020–2022 рр. (табл. 1).

Спостерігаємо, що усі показники банківської діяльності у 2022 р. порівняно з 2020 р. зросли в межах від 2,91 % (власний капітал) до 62,86 % (витрати), окрім чистого прибутку. Значно зросли зобов'язання (на 31,48 %), порівнюючи з власним капіталом (на 2,91 %). Доходи банків протягом досліджуваних років зросли на 37,11 % у 2022 р. порівняно з 2020 р., що є позитивним для банківської системи. У 2021 р. витрати

зменшилися, що свідчить про спробу дотримуватися режиму економії. Проте негативною динамікою є збільшення витрат у 2022 р. аж на 62,86 % порівняно з 2020 р., що є наслідком отримання збитку на 72,44 %.

Таблиця 1

Основні показники банківської діяльності за 2020-2022 рр., [8]

Показники	Роки, млн. грн			Відносне відхилення (2022/2020), %
	01.11.2020	01.11.2021	01.11.2022	
Доходи	209 251	217 759	286 899	37,11
Активи	1 739 726	1 948 411	2 227 207	28,02
Витрати	169 423	159 405	275 920	62,86
Власний капітал	210 451	236 767	216 570	2,91
Зобов'язання	1 529 275	1 711 644	2 010 637	31,48
Чистий прибуток (збиток)	39 828	58 354	10 978	-72,44

Джерело: складено автором на основі [5]

В економічній літературі для аналізу показників ефективності функціонування банківського сектору використовують різноманітні підходи. Проте найбільшу популярність здобула методика декомпозиційного аналізу прибутковості власного капіталу, або модель Дюпона. Вона досліджує залежність між показниками прибутковості і ризику банку та виявляє вплив окремих чинників на результати його діяльності.

Таблиця 2

Результати діяльності банків України за 2020-2022 рр., [8]

Показник	Роки, млн. грн.			Абсолютне відхилення (2022/2020)
	01.11.2020	01.11.2021	01.11.2022	
Рентабельність власного капіталу (ROE), %	23,22	32,47	5,77	-75,15
Рентабельність активів (ROA), %	2,99	3,74	0,64	-78,59
Мультиплікатор капіталу (МК)	8,27	8,22	10,28	24,30
Чиста маржа прибутку (NPM)	19,03	26,79	3,83	-79,87
Частка власного капіталу в активах	12,09	12,15	9,72	-19,60

Як свідчать дані таблиці 2, рентабельність банківської системи України на кінець 2021 р. досягла свого піку (відповідно, показник ROA досяг 3,74 %, а ROE – 32,47 %), а у 2022 р. знизилася (ROA зменшився на 78,59 %, а ROE – на 75,15 %). Суттєво знизилася чиста маржа прибутку (з 19,03 % у 2020 р. до 3,83 % у 2022 р.).

Для забезпечення конкурентоспроможності банківської системи, її ефективності необхідним є:

- захист національних економічних інтересів має бути фундаментом роботи НБУ, реалізації кредитно-грошової та валютної політики, незалежно від наявності ультимативних вимог зовнішніх партнерів (МВФ);

- посилення регулювання та моніторингу банків, зокрема запровадження вимог Базелю III;

- розкриття інформації про кінцевих власників банків та посилення відповідальності Топ-менеджерів та власників за порушення вимог законодавства щодо ведення банківської справи;

- визначення пріоритетних напрямів кредитування та зниження кредитних ставок; підвищення довіри до банківської системи, у першу чергу через валютно-курсову політику [15].

Існує декілька напрямків підвищення ефективності діяльності банків: зростання доходів, зменшення витрат, зниження ризиків, пов'язаних з виконанням банками покладених на них обов'язків.

Для підвищення прибутковості діяльності банку можна запропонувати наступні заходи:

1) нарощувати власні кошти банку, що сприятиме зростанню ресурсної бази банку і відповідно їх інвестиційного потенціалу; буде однією з передумов залучення іноземних інвестицій; стимулюватиме інтеграційні процеси; забезпечить незалежність банку і створить умови для виживання банків в період посиленої конкуренції на ринку;

2) слід раціонально та ефективно розміщувати кошти банку для забезпечення його фінансової стійкості. Виконання цієї умови дозволить позбавитися суперечностей між ліквідністю, надійністю та прибутковістю;

3) фінансове планування. Багато витрат несуть банки внаслідок неузгоджених дій різних управлінь між собою. Фінансовий план дозволяє спрогнозувати доходи, витрати і прибуток банку на рік. І хоча в умовах, які склалися в нашій країні, через нестабільність, інфляцію реальні дані можуть суттєво відрізнятись від запланованих, але пропорції залишаються практично незмінними. Банківська установа повинна реально бачити перспективи свого розвитку і цілі на поточний рік;

4) сформувати достатні страхові резерви та резервні фонди. Оскільки основна причина банківських банкрутств — неповернення раніше виданих кредитів, то формування цих фондів сприятиме зміцненню надійності й стабільності банку, а отже, і банківської системи України, зменшенню можливих фінансових

ризиків у кредитній діяльності. Створення цих резервів гарантуватиме покриття рахунків у діяльності банку, сприятиме підтримці його ліквідності на необхідному рівні;

5) застосовувати такі інструменти в банківській діяльності, які дозволяють як планувати, так і одержувати додатковий прибуток. Мова йде про ф'ючерси, опціони, форвардні операції з валютою та інші форми діяльності, які відповідають умовам ринкових відносин;

6) систематично і всебічно вивчати кредитні ризики, приймати заходи з їх пониження. З цією метою необхідно організувати відділи управління кредитними ризиками;

7) покращувати рівень професіоналізму

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Отже, внаслідок війни і нестабільної економічної ситуації в Україні показники ефективності банківського сектору суттєво знизилися. На рівень ефективності банківської системи впливають такі фактори: структура власності в банківському секторі; зміни в операційній діяльності; питома вага на ринку депозитів; капіталізація банків та ін. Прибуток банків зменшився на 72,44 %, а витрати підвищилися на 62,86 %. Тому необхідно розробити ефективний механізм збільшення доходів, зменшення витрат та використання отриманого прибутку. Також варто визначити напрями збільшення прибутковості, які дадуть змогу зменшити ризики та підвищити рентабельність банківської системи.

Література

1. Гуляєва Л.П., Ніколенко Ю.В. Економічна ефективність діяльності банків в Україні. Збірник наук. праць професорсько-викладацького складу і аспірантів. 2008. С. 299 – 309. URL: https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Hulyaeva_2008_3.pdf
2. Євченко І.Ю. Оцінка ефективності діяльності банку. URL: http://www.rusnauka.com/18_ADEN_2013/Economics/1_141883.doc.htm
3. Кількість банків в Україні (2008-2022). Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/>
4. Коваленко В.В., Берновська Г.А. Забезпечення ефективності діяльності банків України в умовах фінансової нестабільності. Економіка і суспільство. Випуск 5. 2016 р. С. 357-361. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/5_ukr/64.pdf
5. Коваленко В.В., Вербицька Я.С. Оцінка ефективності функціонування банківської системи в умовах поглиблення глобалізаційних процесів. Ефективна економіка № 2. 2012 р. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=953>
6. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
7. Мудра Р.Р. Ефективність функціонування банків України на ринку банківських продуктів і послуг. Економіка і суспільство. Випуск 17. 2018 р. С. 573-579. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/17_ukr/85.pdf
8. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
9. Павлова О., Павлов К., Букорос Т., Куденьчук А. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ РЕСУРСАМИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД. Socially competent management of corporations in a behavioral economy: Collection of scientific papers / resp. ed. Ondrej Mikulaš. European institute of further education, Podhájska, 2021. 198-199.
10. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
11. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679>
12. Стрішенець О.М. Аналітичний огляд фінансової стійкості підприємства. Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. № 3(15). С. 58-66.
13. Стрішенець О.М. Маркетингове дослідження фінансово-економічних результатів та стратегічних позицій виробників кавової продукції в Україні. Український журнал прикладної економіки. 2018. Том. 3. № 3. С. 219-227. ISSN 2415-8453.
14. Стрішенець О.М., Павлов К.В. Особливості конкурентних відносин на регіональних ринках нерухомості. Науковий вісник ужгородського університету. Серія «Економіка». Збірник наукових праць. Випуск 1(47). Том 2. Ужгород, 2016. С. 35-38.
15. Черноус І.М., Гірченко Д.М. Забезпечення ефективності діяльності банків в умовах фінансової нестабільності. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/Credit_Economics_Department/KMBD/konkurs/Konkyrs2016/CHernous_D086rina_pr_ezentacD196ya_konkurs_KNEU_-_kopiya.pdf

References

1. Huliaieva L.P., Nikolenko Yu.V. Ekonomichna efektyvnist diialnosti bankiv v Ukraini. Zbirnyk nauk. prats profesorsko-vykladatskoho skladu i aspirantiv. 2008. S. 299 – 309. URL: https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Hulyaeva_2008_3.pdf
2. Yevenko I.Iu. Otsinka efektyvnosti diialnosti banku. URL: http://www.rusnauka.com/18_ADEN_2013/Economics/1_141883.doc.htm
3. Kil'ist bankiv v Ukraini (2008-2022). Minfin. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/>
4. Kovalenko V.V., Bernovska H.A. Zabezpechennia efektyvnosti diialnosti bankiv Ukrainy v umovakh finansovoi nestabilnosti. Ekonomika i suspilstvo. Vypusk 5. 2016 r. S. 357-361. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/5_ukr/64.pdf
5. Kovalenko V.V., Verbytska Ya.Ie. Otsinka efektyvnosti funktsionuvannia bankivskoi systemy v umovakh pohlyblennia hlobalizatsiinykh protsesiv. Efektyvna ekonomika № 2. 2012 r. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=953>
6. Konstytutsiia Ukrainy, pryiniata na piatii sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy 28 chervnia 1996 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
7. Mudra R.R. Efektyvnist funktsionuvannia bankiv Ukrainy na rynku bankivskykh produktiv i posluh. Ekonomika i suspilstvo. Vypusk 17. 2018 r. S. 573-579. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/17_ukr/85.pdf
8. Ofitsiinyi sait Natsionalnoho banku Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
9. Pavlova O., Pavlov K., Bukoros T., Kudenchuk A. TEORETYCHNI ASPEKTY REALIZATsII FINANSOVOI ZABEZPECHENOSTI RESURSAMY TERYTORIALNYKh HROMAD. Socially competent management of corporations in a behavioral economy: Collection of scientific papers / resp. ed. Ondrej Mikulaš. European institute of further education, Podhájska, 2021. 198-199.
10. Pro banky i bankivsku diialnist : Zakon Ukrainy vid 07.12.2000 № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
11. Pro Natsionalnyi bank Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 20.05.1999 № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679>
12. Strishenets O.M. Analitichnyi ohliad finansovoi stiikosti pidpriemstva. Ekonomichni chasopys Skhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Luts'k : Vezha-Druk, 2018. № 3(15). S. 58-66.
13. Strishenets O.M. Marketynhove doslidzhennia finansovo-ekonomichnykh rezultativ ta stratehichnykhpozytsii vyrobnykiv kavovoi produktsii v Ukraini. Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky. 2018. Tom. 3. № 3. S. 219-227. ISSN 2415-8453.
14. Strishenets O.M., Pavlov K.V. Osoblyvosti konkurentnykh vidnosyn na rehionalnykh rynkakh nerukhomosti. Naukovyi visnyk uzhhorodskoho universytetu. Seriia «Ekonomika». Zbiryk naukovykh prats. Vypusk 1(47). Tom 2. Uzhhorod, 2016. S. 35-38.
15. Chernous I.M., Hirchenko D.M. Zabezpechennia efektyvnosti diialnosti bankiv v umovakh finansovoi nestabilnosti. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/Credit_Economics_Department/KMBD/konkurs/Konkyrs2016/CHernous_D086rina_prezentacD196ya_konkurs_K_NEU_-_kopiya.pdf